

Section: Finance and Banking

БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФЕРТІВ

Булавинець Олександр

к.е.н., докторант кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Західноукраїнський національний університет, Україна

Система соціального захисту населення реалізує важливу місію забезпечення соціальної стабільності та зміцнення національної безпеки країни. в її основу покладено механізм надання соціальних трансфертів – цільових перерозподільчих платежів, призначених для вирівнювання добробуту різних верств населення, пом'якшення дії соціальних ризиків та зменшення проявів бідності. Соціальні трансферти є одним із традиційних інструментів реалізації принципу соціальної справедливості, невід'ємним елементом перерозподільчих процесів в економіці [3]. Водночас в умовах посилення безпекових ризиків у різних формах їхнього прояву соціальні трансферти дедалі частіше розглядають у безпековому контексті, як стабілізуючий механізм, що має безпосередній та багатовимірний вплив на національну безпеку.

Соціальні трансферти є формою відповіді держави на загрози, зумовлені втратою населенням джерел доходу, обмеженням доступу до базових соціальних послуг, соціальним відчуженням та загальним зниженням рівня життя. Діючи на найбільш «болючі» наслідки реалізації соціальних ризиків, соціальні трансферти є засобом превенції соціальної нестабільності та напруги, збереження цілісності соціального простору. Вони відіграють роль буфера, що амортизує негативний вплив економічних криз, інституційних збоїв чи зовнішніх шоків (зокрема війн, епідемій, природних катастроф) на рівень суспільного добробуту. Ефективна політика соціальних трансфертів підтримує довіру громадськості до держави як суспільного інституту, стримує розвиток деструктивних соціальних явищ, що мають потенціал дестабілізувати суспільство та складають системну загрозу для країни. Таким чином, соціальні трансферти є одним із ключових елементів системи забезпечення соціальної безпеки держави як такого стану суспільства, коли гарантується захист основних соціальних прав людини, доступ до базових послуг, стабільний рівень доходу, відсутність критичних ризиків для здоров'я, освіти, зайнятості та життєдіяльності [2].

Водночас необхідно враховувати, що ефективність трансфертної політики в забезпеченні соціальної безпеки значною мірою залежить від її структурної організації системи соціальних трансфертів, рівня адресності різних форм соціальних виплат, прозорості розподілу ресурсів та здатності адаптуватися до динаміки соціальних ризиків. У нестабільному соціальному середовищі, яке характеризується недовірою громадськості до інститутів влади, низьким рівнем правової культури і високим рівнем тіньової економіки, реалізація трансфертної

політики може втрачати ефективність. Через фрагментарність та відірваність від реальної ситуації соціальні трансфери не тільки можуть втратити стабілізуючий ефект у контексті пом'якшення наслідків реалізації соціальних ризиків, але й стати джерелом додаткової напруги. Нерівномірність доступу до соціальних виплат, надмірна централізація або політизованість їх розподілу, процедурна складність доступу здатні спровокувати відчуття соціальної несправедливості, що підриває довіру до інституцій та знижує стійкість соціального середовища [1].

Соціальні трансфери здатні забезпечити підґрунтя для досягнення стійкої соціальної безпеки, якщо вони є частиною комплексної соціальної політики, спрямованої на активізацію людського потенціалу, сприяння зайнятості та подолання структурних диспропорцій в економіці, розвиток освіти та інклюзії. Пасивні форми соціальної підтримки, що мають компенсаційний характер і не супроводжуються заходами з особистісного розвитку, можуть лише тимчасово приховати негативні соціальні наслідки реалізації соціальних ризиків, але не здатні забезпечити довготривалого системного характеру соціальної безпеки. Водночас активні соціальні трансфери, пов'язані з умовами участі у навчанні, працевлаштуванні чи догляді, є не тільки дієвим механізмом інтеграції населення до економічної системи, але й забезпечують довгострокове вирішення проблем соціально-економічної ексклюзії, поляризації суспільства за рівнем життя та інших соціальних проблем.

Важливою умовою дієвості системи соціальних трансфертів у контексті забезпечення соціальної безпеки є гнучкість трансфертних програм відповідно до змін у зовнішньому середовищі. В умовах довготривалої війни, коли масштаб соціальних потрясінь перевищує можливості традиційної соціальної політики, саме адаптивність системи соціальних трансфертів стає ключовим фактором збереження стабільності суспільства. При зростанні чисельності внутрішньо переміщених осіб, руйнації житлового фонду, деструкції локальних ринків соціальні трансфери виконують функцію інструмента оперативного реагування на новітні соціальні виклики. Запровадження програм грошової допомоги ВПО, компенсацій за найм житла для домогосподарств з числа ВПО, субсидій для постраждалих галузей економіки стало запорукою збереження мінімального рівня життєвих стандартів для значної частини громадян, дало можливість уникнути катастрофічного падіння суспільного добробуту. Важливу роль у цьому ракурсі відіграла також інтеграція програм міжнародної гуманітарної допомоги у формі натуральних і грошових соціальних трансфертів у систему дій, спрямованих на мінімізацію негативного впливу війни на соціальну безпеку. Ці програми, які функціонують паралельно із державними програмами соціального захисту населення, забезпечують розширення доступу громадян до соціальних трансфертів, підвищення рівня їхнього охоплення різними формами підтримки, посилюють гнучкість соціального захисту та, водночас, знижують фіскальний тиск на бюджет. Однак ефективність цих програм безпосередньо залежить від

їхньої координації з національною соціальною політикою, а також від здатності держави інтегрувати зовнішні ресурси в єдину систему соціального захисту.

В умовах воєнної загрози соціальні трансферти набувають нового змісту – вони слугують не лише засобом соціальної підтримки окремих верств населення, а й інструментом стратегічного управління людським капіталом. Спрямовуючи ресурси на підтримку сімей військовослужбовців, осіб з інвалідністю, жінок, які виховують дітей у складних умовах, держава не лише виконує гуманітарну функцію, але й закладає основи для повоєнної відбудови суспільства. Тобто безпековий вимір соціальних трансфертів у таких умовах набуває не тільки поточного, а й перспективного характеру.

Будучи дієвим інструментом забезпечення соціальної безпеки держави, політика соціальних трансфертів при її непередбаченому проведенні може стати джерелом загроз іншим складовим національної безпеки, зокрема її фінансовій складовій. Катастрофічні наслідки повномасштабної війни, яка супроводжується безпрецедентними масштабами внутрішньої та зовнішньої міграції, зростанням контингенту осіб, які втратили здоров'я, житло чи роботу через воєнні дії мають відповідний вплив на систему соціальних трансфертів, що потребує все більших обсягів фінансування. Попри те, що соціальні трансферти в умовах воєнного часу та інших кризових періодів реалізують компенсаторну функцію соціальної політики, через бюджетні обмеження вони можуть загрожувати макрофінансовій рівновазі, якщо не супроводжуються відповідними заходами з розширення доходної бази держави і підвищення ефективності адміністрування не тільки фіскальних платежів, але й самих трансфертів. Інституційна спроможність уряду адмініструвати соціальні трансферти виявляється через якість управління реєстрами одержувачів соціальних виплат, наявність механізмів верифікації потреб у соціальній підтримці, здатність реагувати на шахрайські практики, а також забезпечення прозорості й підзвітності надання трансфертів. У випадку, якщо інституційна основа системи соціальних трансфертів слабка, це може спричинити не лише фіскальні втрати, але й ерозію суспільного договору, коли громадяни перестають вірити в справедливість і ефективність перерозподілу [1].

Отже, безпековий вимір соціальних трансфертів вимагає врахування широкого кола чинників – від рівня добробуту населення до інституційної архітектури публічного управління, від демографічних змін до геополітичної динаміки. Розробка ефективної політики держави щодо соціальних трансфертів, спроможної забезпечити стабільність суспільства у середньо- та довгостроковій перспективі, має опиратися на аналітичне моделювання соціальних ризиків, моніторинг динаміки суспільних потреб та використання цифрових рішень для підвищення адресності та ефективності соціальної допомоги. За умов поєднання соціальної чутливості та економічного раціоналізму соціальні трансферти можуть стати не лише засобом компенсації втрат від реалізації соціальних ризиків, а потужним інструментом зміцнення стійкості держави до соціальних і фінансових потрясінь.

Список використаних джерел

1. Krysovaty, A., Horyn, V., Lobodina, Z., Pohrishchuk, H., Dobizha, N., & Bulavynets, V. (2025). Financial Patriotism: theoretical substantiation and Role in Ensuring the Financial Security of the State. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(60), 123–136. <https://doi.org/10.55643/fcaptop.1.60.2025.4614>
2. Горин В. П. Сутність соціальної безпеки: фінансові та організаційно-правові аспекти. *Світ фінансів*. 2007. Вип. 4. С. 52-57. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/10866>
3. Горин В. П., Булавинець В. М. Теоретичні засади бюджетних трансфертів як інструмента фінансового регулювання суспільного добробуту. *Економіка. Фінанси. Право*. 2020. №5/1. С.11-17. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/37975>

ВПЛИВ FINTECH НА ЄВРОПЕЙСЬКУ БАНКІВСЬКУ ГАЛУЗЬ

Домбровський В.С.

к.е.н., доцент

Пластун В.Л.

д.е.н., доцент

American University Kyiv, Україна

Фінансові технології (FinTech) можна визначити як застосування цифрових інновацій у сфері фінансових послуг. Новітні технології за останні роки кардинально змінили банківську справу. У Європі FinTech охоплює широкий спектр розробок: від мобільних платежів і цифрових кредитних платформ до робо-консультантів, транзакцій на основі блокчейну та фінансових інструментів на основі штучного інтелекту. Ці інновації створили нові бізнес-моделі, підвищили операційну ефективність та змінили очікування клієнтів щодо їхньої взаємодії з банками. Пандемія COVID-19 ще більше прискорила цифровізацію фінансів, підштовхнувши як споживачів, так і установи до переходу на онлайн-та мобільні рішення. С початком карантинів використання FinTech-додатків в Європі стрімко зросло на 72% [1], що показує наскільки швидко клієнти можуть прийняти цифрові банківські рішення під час криз.

Розвиток FinTech обіцяє значні переваги (наприклад, більшу зручність, інклюзивність та ефективність), але нові фінансові технології також створюють серйозні виклики та нові ризики для традиційної банківської галузі. Тому важливо розглянути як можливості, які створює FinTech, так і проблеми та ризики, що супроводжують цифрову трансформацію.

Фінансово-технологічна революція не тільки не означає загибель банківських установ, але й відкриває значні можливості для європейських банків,